SKUNDŲ BEI KITŲ ŽINIŲ
APIE NEPILNAMEČIŲ IŠNAUDOJIMĄ OPUS DEI PRELATŪROS APAŠTALINĖJE BEI KRIKŠČIONIŠKO UGDYMO VEIKLOJE
TYRIMO PROTOKOLAS

ĮŽANGA

1.1 Katalikų Bažnyčia ir, kartu su ja, Šventojo Kryžiaus ir Opus Dei prelatūra (toliau - Prelatūra), laiko nepilnamečių seksualinį išnaudojimą sunkiu ir netoleruotinu nusikaltimu prieš Dievą, kadangi sužaloja pažeidžiamiausius, Jo numylėtus asmenis, sutvertus pagal Jo atvaizdą, padaro sunkiai atitaisomos žalos ir grubiai pažeidžia pagrindinius tikėjimo bei krikščioniško gyvenimo principus. Minėtas nusikaltimas yra dar sunkesnis, kai jį padaro asmenys, įsipareigoję padėti kitiems iš arti sekti Jėzumi Kristumi ir Jo mokymu, bei privalo ištikimai liudyti, kad Dievas meilingai rūpinasi savo vaikais. Todėl Bažnyčia deda pastangas užkirsti kelią tokiems veiksmams ir, jeigu vis dėlto tai įvyksta, griežtai reaguoti tiek bausdama, tiek imdamasi kitų sielovadinių priemonių, kadangi „veiksminga nepilnamečių apsauga bei įsipareigojimas užtikrinti jiems žmogišką ir dvasinę brandą, prideramą jiems pagal jų žmogišką orumą, yra esminė Evangelijos, kurią Bažnyčia ir visi Jos nariai yra pašaukti skelbti pasaulyje, dalis“ (2014 m. kovo 22 d. pareiškimas dėl Popiežiškosios nepilnamečių apsaugos komisijos įsteigimo).

1.2 2019 m. birželio 26 d. šiame Prelatūros regioniniame padalinyje buvo paskelbtas Nepilnamečių apsaugos protokolas, parengtas vadovaujantis Tikėjimo mokymo kongregacijos gairėmis, paskelbtomis 2011 m. gegužės 3 d. aplinkraštyje, kuriame buvo numatyta, kad vyskupai bei jiems prilyginti asmenys privalo nustatyti aiškias ir koordinuotas procedūras tyrimams dėl skundų bei kitų žinių apie nepilnamečių seksualinį išnaudojimą, kuriuo kaltinami dvasininkai. Po motu proprio *Vos estis lux mundi* (toliau - VELM), Opus Dei prelatas 2020 m. vasario 22 d. patvirtino gaires dėl bet kokio pobūdžio išnaudojimo. Minėtomis gairėmis Prelatūrai pritaikomos popiežiaus Pranciškaus nubrėžtos nepilnamečių bei pažeidžiamų asmenų apsaugos gairės Vatikano miestui 2019 m. kovo 26 d. normose (toliau – Prelato gairės). Vykdydamas gairėse numatytą įpareigojimą, Baltijos valstybių regiono vikaras patvirtina šį protokolą, kuris yra suderintas su Lietuvos vyskupų konferencijos gairėmis bei su Lietuvos Respublikos įstatymais.

I SKYRIUS
ŠIŲ NORMŲ PRIGIMTIS IR TAIKYMO SRITIS

2. Šis protokolas taikomas skundams ir kitoms žinioms (plg. Kanonų teisės kodekso (toliau – KTK) kan. 1717, § 1) dėl galimo išnaudojimo arba žiauraus elgesio su nepilnamečiais, kai atlikti tyrimą yra priskirta regiono vikaro kompetencijai, t.y., kai galimu išnaudojimu kaltinami asmenys, kurie pranešimo pateikimo arba žinių gavimo dieną kaip Prelatūros tikintieji priskirti minėtos vadovybės jurisdikcijai, tiek dvasininkai, tiek pasauliečiai.

2.1 Šis protokolas Prelatūros tikintiesiems pasauliečiams taikomas tais atvejais, kai kaltinimai susiję su veiksmais Prelatūros apaštalinėje veikloje (krikščioniškojo ugdymo užsiėmimuose arba dvasiniame palydėjime), kai regiono vikaras turi įgaliojimų šių užsiėmimų atžvilgiu.

2.2 Jeigu gautos žinios susijusios su nusikaltimais, galimai padarytais vykdant vyskupijos vadovybės patikėtas veiklas, bus veikiama glaudžiai bendradarbiaujant su vyskupijos vadovybe.

3. Tais atvejais, kai kaltinimai susiję su dvasininkais, kurie nėra inkardinuoti Prelatūroje, arba su pašvęstojo gyvenimo institutų nariais šiems dalyvaujant apaštalinėje arba krikščioniško ugdymo veikloje, patikėtoje Prelatūrai arba jos skatinamoje, bus taikomas šio protokolo 33 p.

4. Kai šiame protokole kalbama apie „išnaudojimą“ arba „išnaudojimą arba žiaurų elgesį“, šios sąvokos taip pat apima veiksmus, apie kuriuos kalbama Prelato gairėse, o ne tik seksualinį išnaudojimą.

4.1 Šiame protokole terminas „seksualinis išnaudojimas“ reiškia nusikaltimą prieš šeštąjį Dekalogo įsakymą pagal tai, kaip tai apibrėžta KTK, kan. 1398 (plg. Pranciškus, 2021 m. gegužės 23 d. ap.konst. *Pascite Gregem Dei*).

4.2 Terminas „nepilnametis“ reiškia bet kurį asmenį, kuriam mažiau nei 18 metų. Nepilnamečiams prilyginami asmenys, kurie nuolat stokoja protinio suvokimo (plg. SST, 6 str., § 1, n. 1).

4.3 Terminas „pažeidžiamas asmuo“ šiame dokumente reiškia kiekvieną asmenį ligos, fizinio ar psichologinio sutrikimo būsenoje, arba būsenoje, kurioje prarandama asmens laisvė, kuri faktiškai, net jeigu ir tik laikinai, apriboja suvokimą ir valią arba tiesiog galimybę priešintis (plg. motu proprio *Vos estis lux mundi*, 1 str., § 2, a) ir b) p.).

5. Kai gaunamas skundas arba kitos žinios dėl išnaudojimo, kurį galėjo įvykdyti asmenys, kurie būdami Prelatūros pasauliečiai arba jais nebūdami, dirba arba vykdo savanorystę institucijose arba projektuose, kuriuose Prelatūra atsakinga už dvasinį ugdymą, tačiau eidami pareigas arba vykdydami funkcijas, kurioms šie nebuvo paskirti Prelatūros vadovybės, vadovaujantis susitarimais tarp Prelatūros ir institucijos arba projekto, su kuriuo būtų susijęs šis klausimas, vikaras veiks vadovaudamasis šio protokolo 31 p. ir pateiks gautą informaciją atitinkamiems asmenims, kad šie tęstų tyrimą vadovaudamiesi savo nepilnamečių apsaugos normomis.

6. Tiek pastaruoju atveju, tiek ir tada, kai pranešimų arba žinių apie išnaudojimą, dėl kurio atsakingi Prelatūros tikintieji ir kurie buvo įvykdyti jų darbo metu arba per užsiėmimus, kurių šis asmuo ėmėsi savo iniciatyva, bus atliktas įvykių tyrimas. Minėto tyrimo tikslas yra priimti atitinkamus disciplininio arba kitokio pobūdžio sprendimus asmens, su kuriuo tai susiję, atžvilgiu tais atvejais, jeigu šis asmuo yra Prelatūros tikintysis.

7. Kai tyrimo veiksmų pagrindas yra žinios dėl itin sunkių dieviškojo arba bažnytinio įstatymo pažeidimų, kurie nėra apibrėžti kaip kuris nors kanoninis nusikaltimas, ir, vis dėlto, matyti būtinybė išvengti arba atitaisyti papiktinimą, regiono vikaras, vadovaudamasis

KTK, kan. 1319, gali duoti įsakymą, kad asmuo nutrauktų savo veiksmus, nustatydamas apibrėžtą bausmę, kuri bus paskirta, jeigu baudžiamojo įsakymo nebus laikomasi. Kai tai tikslinga, galima numatyti ir galimą bausmę *latae sententiae*. Jeigu galima numatyti, kad tokia prevencinė priemonė būtų pavėluota arba nepakankama, vikaras gali, vadovaudamasis šiuo protokolu, pradėti išankstinį kanoninį tyrimą ir, atitinkamais atvejais, atskirą procesą arba baudžiamąją procedūrą bausmei paskirti pagal KTK, kan. 1399.

II SKYRIUS
ATSAKINGA BAŽNYTINĖ VALDŽIA IR PAGALBINIAI ORGANAI

Pirmasis skirsnis
Atsakinga bažnytinė valdžia

8. Už aptariamų tyrimų vykdymą atsakinga bažnytinė valdžia, kurios veikla yra reglamentuojama šio protokolo nuostatomis, yra Prelatūros regiono vikaras (toliau – vikaras), kaip šio Prelatūros padalinio ordinaras (plg. Opus Dei prelatūros statutų (toliau - Statutai) 151 str., § 1).

9. Nors, sutinkamai šu šiomis normomis, kiti asmenys ir teiktų pagalbą atliekant tyrimą ir pareikštų savo nuomonę, tai jokiu būdu neatstoja vikaro vertinimo.

10. Sutinkamai su motu proprio VELM 2 str., § 3, Prelatūros ordinaras, kuris gaus žinių apie Prelatūros dvasininko galimai padarytą vieną iš šių nusikaltimų, nedelsdamas perduos šias žinias dieceziniam vietos ordinarui, atsižvelgiant į įvykių vietą, ir susitars su juo dėl tolesnės tyrimo eigos.

11. Seksualinio išnaudojimo nusikaltimai, kai juos padaro dvasininkai, yra rezervuoti Tikėjimo mokymo kongregacijai (plg. SST 6 § 1 str.). Todėl pabaigus išankstinį kanoninį tyrimą visi tyrimo veiksmai bus perduodami šiai Kongregacijai, taip pat ir tuo atveju, kai bus priimtas sprendimas nebetęsti tyrimo dėl pranešimo.

Antrasis skirsnis
Patariamasis komitetas

12. Turės būti sudarytas patariamasis komitetas, konsultacinis organas, padedantis vikarui klausimais, kurie yra susiję su išankstiniu kanoniniu tyrimu dėl išnaudojimo (arba žiauraus elgesio) atvejų, už kuriuos galimai atsakingi Prelatūros tikintieji. Komitetui bus suteikti šie įgaliojimai:

12.1 Peržiūrėti šio protokolo nuostatas ir parengti pasiūlymus dėl jų atnaujinimo;

12.2 Teikti pasiūlymus vikarui dėl pranešimų ir kitų žinių vertinimo, kai esama abejonių dėl jų tikėtinumo, ir, kai nusprendžiama tai esant tikslinga, pritaikyti kiekvienam atskiram atvejui kai kurias šio protokolo 35.4 p. numatytas apsaugos priemones;

12.3 Patariamojo komiteto nariai turi pareigą išlaikyti tarnybinę paslaptį ir privalo laikytis KTK, kan. 1455, § 3. Visada užtikrindamas konfidencialumą ir privatumo apsaugą, vikaras gali prašyti komiteto nuomonės dėl galimų pagalbos formų, sielovadinio bei specialistų palydėjimo su tiriamu atveju susijusiems asmenims (taip pat ir tiriamam

asmeniui), kurios pritaikomos kiekvienu atskiru atveju: medicininio ir socialinio pobūdžio pagalba; supažindinimas su teisėmis bei teisių įgyvendinimo būdais; pagalba kreiptis į atitinkamas valdžios institucijas; gero vardo ir privatumo apsauga ir t.t. Taikant šias priemones bus visada atsižvelgiama į suinteresuotų asmenų nuomonę bei poreikius;

12.4 Teikia rekomendacijas vikarui arba tyrėjui, kai vikaras arba tyrėjas mano tai esant būtina. Rekomendacijos teikiamos klausimais, kurie priskirti vikaro arba tyrėjų kompetencijai ir kyla vykdant tyrimą. Šiais atvejais konsultacija vyks vengiant atskleisti asmenų tapatybę ir kitus asmeninius duomenis, kurių atskleisti nėra būtina;

12.5 Jeigu patariamasis komitetas gauna informacijos arba skundų dėl išnaudojimo Prelatūros tikintiesiems, privalo nedelsdamas supažindinti su šia informacija koordinatorių.

13. Patariamasis komitetas bus sudarytas bent iš penkių narių. Skiriami asmenys privalės pasižymėti nepriekaištingu elgesiu ir ugdymu. Komiteto pirmininkas bus Prelatūros kunigas, turintis ilgametės sielovadinės patirties ir pasižymintis pavyzdingumu. Bent vienas iš komiteto narių privalo turėti patirties, susijusios su tyrimais dėl nepilnamečių išnaudojimo (arba žiauraus elgesio su nepilnamečiais) atvejais.

13.1 Bus dedamos pastangos, kad tarp komiteto narių būtų asmenų, turinčių su toliau nurodomomis sritimis susijusios profesinės patirties: kanonų teisės (plg. šio protokolo 50 p. ir KTK, kan. 1718, § 3), baudžiamosios arba civilinės teisės, psichologijos, moralinės teologijos arba etikos.

13.2 Vikaras skirs patariamojo komiteto narius penkeriems metams. Paskyrimas galės būti atnaujinamas. Vikaras gali skirti vieną iš savo tarybos narių dalyvauti patariamojo komiteto posėdžiuose.

13.3 Komitetas, laikydamasis pirmininko nustatytos tvarkos, susirinks tokiu periodiškumu, koks būtinas komiteto funkcijoms atlikti. Be to, komitetas susirinks kaskart, kai komitetą sušauks vikaras.

Trečiasis skirsnis
Nepilnamečių apsaugos koordinatorius

14. Taikydamas VELM 2 str., § 1 ir atsižvelgdamas į Prelato gairių 8 str., vikaras paskirs nepilnamečių apsaugos koordinatorių (toliu - koordinatorius), kuris bus įgaliotas priimti pranešimus bei kitas žinias dėl nepilnamečių išnaudojimo. Koordinatoriumi gali būti vienas iš patariamojo komiteto narių arba kitas asmuo.

Bet kuriuo atveju, koordinatoriumi turi būti skiriamas asmuo, buvęs Prelatūros nariu bent dešimt metų ir pasižymintis krikščioniško gyvenimo nuoseklumu, protingumu, empatija, išsimokslinimu ir kitais bruožais, paminėtais Prelato gairėse (plg. 9-10 str.). Tikslinga, kad koordinatorius turėtų psichologijos žinių.

15. Koordinatorius privalės priimti pranešimus arba žinias pagarbiai, supratingai ir užjaučiančiai; turės gebėti išklausyti, suprasti asmenų, kurie teikia skundus arba kitas žinias, poreikius, veikti taktiškai ir jautriai.

16. Kad būtų paprasčiau kreiptis į koordinatorių, Opus Dei interneto puslapyje (lietuvių kalba: https://opusdei.org/lt-lt/) privalės būti lengvai surandamas telefono numeris bei elektroninio pašto adresas, kuriuo būtų galima greitai susisiekti su koordinatoriumi. Ta pati informacija bus prieinama kiekviename Prelatūros centre. Be to, bus sudarytos sąlygos, kad to pageidaujantys galėtų siųsti siųsti savo pranešimą (ir jį patikslinti esant būtinybei) Opus Dei interneto puslapyje.

17. Be to, vikaras paskirs koordinatoriaus padėjėją, atitinkantį koordinatoriui keliamus reikalavimus, kuris padės koordinatoriui vykdant jo funkcijas ir, esant būtinybei, jį pavaduos. Sutartinai su Prelato gairių 8 str., koordinatorius turi šias funkcijas bei pareigas:

17.1 Priimti visų pobūdžių skundus arba informaciją (gautą tiesiogiai iš numanomos aukos arba iš trečiųjų asmenų), kuri susijusi su veiksmais, dėl kurių parengtos šios gairės. Pareiškėjui bus pateiktas pranešimo gavimo faktą įrodantis dokumentas; taip pat, atitinkamais atvejais, toks pranešimas bus pateiktas ir numanomai aukai;

17.2 Surinkti duomenis, būtinus nustatyti apskųstojo asmens bei nukentėjusiųjų tapatybę, taip pat ir visus kitus duomenis, kurie susiję su šiais įvykiais bei paveiktais asmenimis;

17.3 Teikti informaciją pareiškėjui bei, jeigu nėra susidarę išimtinių aplinkybių, numanomai aukai apie kanoninio bei civilinio proceso eigą;

17.4 Proceso pradžioje, padėti numanomai aukai dedant pastangas iš arti palydėti šį asmenį;

17.5 Žodinio skundo atveju, turės būti parengiami dokumentai, kurie bus perskaityti skundą arba informaciją pateikusiam asmeniui. Šis asmuo turės arba pasirašyti parengtus dokumentus, arba nurodyti pataisymus, kurie būtini, kad pareiškėjas pasirašytų parengtus dokumentus. Jeigu asmuo sutinka su tuo, kas išdėstyta raštu, bet atsisako pasirašyti, koordinatorius parengs atsisakymą pasirašyti bei atliktus tyrimo veiksmus patvirtinančius dokumentus. Taigi, šiame punkte aptartiems veiksmams atlikti būtinas kanoninio notaro dalyvavimas;

17.6 Išsiųsti regiono vikarui skundo bei atliktų veiksmų aktus, rūpinantis greita proceso eiga ir puoselėjant konfidencialumą, saugant išsiuntimo faktą bei datą liudijančius dokumentus. Apie šiuos veiksmus bus pranešta pareiškėjui.

17.7 Saugoti pareigybinę paslaptį taip, kaip nurodyta KTK, kan. 1455, § 3.

17.8 Reguliariai teikti regiono vikarui pranešimus apie atliktus tyrimo veiksmus.

18. Be to, koordinatorius dės pastangas sudaryti kuo palankesnes sąlygas numanomai aukai susitikti su vikaru arba kitu asmeniu, įgaliotu vykdyti tyrimą. Šių susitikimų tikslas yra aptarti galimą sielovadinę ar medicininę pagalbą, kuri gali būti reikalinga numanomai aukai.

19. Koordinatorius, perduodamas vikarui gautas žinias arba skundą, kartu pateiks glaustą pranešimą, kuriame bus išsakyta koordinatoriaus nuomonė dėl tyrimo aspektų, kuriuos tikslinga ypač atidžiai įvertinti; pateiks pasiūlymus dėl galimų sielovadinio ir psichologinio

palydėjimo būdų, kurių tikslinga imtis pranešimas (žinias) dėl pateikusio asmens bei numanomos aukos gerovės.

20. Koordinatorius nepasiliks gautų pranešimų (žinių) dokumentų po to, kai įvykdys pavedimą sutvarkyti tyrimo dokumentus bei perduoti juos vikarui. Vikaras, nepažeisdamas pareigos tęsti privalomus tyrimo veiksmus, laikys šiuos dokumentus, kiek tai susiję su bylos archyvavimu ir saugojimu, laikydamasis kanonų teisės normų (plg. KTK, kan. 489-490).

21. Koordinatorius bendradarbiaus su vikaru vykdant, koordinuojant bei kontroliuojant Prelato gairėse nustatytų prevencijos normų įgyvendinimą. Tuo pačiu, koordinatorius imsis veiksmų, kad Prelatūros aplinkoje būtų parengti prevencijos bei bendravimo su nepilnamečiais bei pažeidžiamais asmenimis lavinimo užsiėmimai.

III SKYRIUS
SAUGOMI GĖRIAI

22. Priimant pranešimus bei juos tiriant privalo būti rūpestingai laikomasi galiojančių kanonų ir civilinės teisės normų.

22.1 Kiek tai susiję su numanomomis aukomis:

22.1.1 Jie turi būti apsaugoti, be to, jiems privalo būti suteikta pagalba atrasti palaikymą ir ramybę;

22.1.2 Jiems privalo būti pasiūlyta dvasinė bei psichologinė pagalba.

22.1.3 Su skundą padavusiu asmeniu bus elgiamasi pagarbiai. Jeigu seksualinis išnaudojimas susijęs su Atgailos sakramento orumo pažeidimu (SST, 4 str.), pranešimą pateikusiam asmeniui privalės būti pranešta, kad jo tapatybė nebus atskleista nusikaltimu apkaltintam kunigui bei jo teisiniam atstovui, nebent pats pranešimą pareiškiantis asmuo būtų aiškiai davęs tam sutikimą (SST, 24 str.).

22.2 Kiek tai susiję su apkaltintu asmeniu arba asmeniu, dėl kurio vykdomas tyrimas:

22.2.1 Bus vengiama visko, kas vėlesnėse stadijose galėtų užkirsti kelią teisės į gynybą įgyvendinimui (plg. šio protokolo 37 p.).

22.2.2 Viso tyrimo metu apkaltinam dvasininkui turi būti užtikrintas teisingas ir orumą užtikrinantis išlaikymas.

22.2.3 Dvasininkui negali būti iš naujo pavesta vieša tarnystė, jeigu tai kelia pavojų nepilnamečiams arba galėtų kilti papiktinimas bendruomenėje.

IV SKYRIUS
PRANEŠIMŲ PAREIŠKIMAS IR PRIĖMIMAS

Pirmasis skirsnis
Pranešimų pareiškimas ir priėmimas

23. Nepažeidžiant VELM, 3 str., § 1, kiekvienas Prelatūros tikintysis, kuriam žinoma apie išnaudojimą arba žiaurų elgesį (plg. šio protokolo 4 p.), už kurį atsakingas kitas Prelatūros tikintysis, arba turi svarų pagrindą įtarti buvus tokį elgesį, privalo nedelsdamas ir kaip įmanoma tiksliau pranešti apie tai koordinatoriui arba vienam iš ordinarų, išvardintų VELM, 3 str., § 1, nebent šis pranešimas pažeistų dvasinio vadovavimo konfidencialumą, Atgailos sakramento paslaptį arba būtų taikoma kita KTK, kan. 1548, § 2 numatyta išimtis.

24. Koordinatorius nedelsdamas susitiks su asmeniu, kuris nori duoti žinią arba pranešimą, jeigu tai įmanoma, per dvidešimt keturias valandas nuo pranešimo gavimo momento. Per šį susitikimą koordinatorius nurodys pranešėjui, kad susitikimo metu gauta informacija bus nedelsiant perduota vikarui.

25. Koordinatorius susitiks su numanomos aukos tėvais (globėjais), jeigu žinias pateikė kiti asmenys.

26. Jeigu pranešimą pateikė ne pati numanoma auka, koordinatorius susitiks ir su šiuo asmeniu.

Vykdantys išankstinį kanoninį tyrimą negali susitikti su nepilnamečiais be tėvų ar globėjų dalyvavimo. Tai nėra būtina, jeigu numanoma auka jau pasiekė pilnametystę. Vis dėlto, susitikimas su pažeidžiamu asmeniu, pasiekusiu pilnametystę, visada vyks dalyvaujant jo globėjams arba kitiems asmenims, kuriais jis pasitiki (plg. LVK Gairių 13.2.5.1 - 13.2.5.2 p.).

Tokiame susitikime su nepilnamečiu ar pažeidžiamu suaugusiuoju turi dalyvauti ne tik koordinatorius, nepilnamečio ar pažeidžiamo suaugusiojo tėvai ar globėjai, bet ir toks asmuo, kuris pripažįstamas kaip kvalifikuotas specialistas psichologas (plg. LVK Gairių 13.2.5.1 p.).

27. Koordinatorius pateiks prašymą žinias teikiantiems asmenims surašyti savo pranešimą. Koordinatorius pateiks tokį patį prašymą numanomos aukos tėvams ar globėjams, nebent numanoma auka jau pasiekė pilnametystę. Kad palengvintų pranešimo surašymą, koordinatorius jiems pateiks pranešimo formą, kuri pridėta kaip šio protokolo priedas (4 priedas).

Jeigu dėl žinias pateikusio asmens amžiaus ar išsilavinimo galima numatyti, kad pranešimo surašymas būtų pernelyg sudėtingas šiam asmeniui, pats koordinatorius gali surašyti pranešimą. Tokiu atveju, parengtas dokumentas bus perskaitytas žinias teikiančiam asmeniui, kad šis įvertintų ir patvirtintų, kad surašytas tekstas atitinka jo žodžius. Šį dokumentą turi pasirašyti tiek žinias teikiantis asmuo, tiek koordinatorius.

28. Koordinatorius protokoluos visus susitikimus su numanoma auka, jos tėvais (globėjais) ir visais kitais asmenimis, kurie pateikė pranešimus ar žinias. Bus vedamas visų dokumentų, pateiktų raštu, registras.

Šiuo atveju ir visada, kai tvarkomi su pranešimu apie išnaudojimą susiję duomenys, būtina saugoti dokumentų konfidencialumą bei laikytis galiojančių duomenų apsaugą reguliuojančių teisės aktų reikalavimų (plg. KTK, kan. 471, n. 2; VELM, 2 str., § 2). Koordinatoriui atlikus jam pavestas užduotis, toliau registras bus tvarkomas vadovaujantis šio protokolo 20 p.

29. Jei žinia gauta iš anoniminio šaltinio, ji yra įvertinama ir, esant galimybei, patikslinama (plg. LVK Gairių 13.2.1.12 p.). Tokiu atveju, koordinatorius informuos apie tai vikarą, o vikaras motyvuotu dekretu nuspręs, ar imtis tolesnių veiksmų.

30. Gavus pranešimą arba kitokios bent tikėtinos informacijos apie išnaudojimą arba žiaurų elgesį (plg. šio protokolo 4 p.), už kurį atsakingas Prelatūros tikintysis, koordinatorius, veikdamas sutartinai su vikaru, nedelsdamas susisieks su numanomos aukos tėvais arba kitais atstovais ir nedelsdamas imsis veiksmų siekdamas pasiūlyti ir užtikrinti sielovadinę pagalbą numanomai aukai bei jos artimiesiems. Be to, taipogi veikdamas sutartinai su vikaru, koordinatorius pasiūlys numanomai aukai bei jos šeimai galimybę gauti psichologinę pagalbą.

Antrasis skirsnis
Informacijos civilinės valdžios institucijoms teikimas

31. Nepažeidžiant dvasinio palydėjimo konfidencialumo bei Atgailos sakramento paslapties bei kitais KTK, kan. 1548, § 2 nurodytais atvejais, laikantis galiojančių Lietuvos Respublikos teisės aktų, turint tikėtinos informacijos apie nusikalstamą elgesį, kaip tai apibrėžta LVK Gairių 7.5 p., su nepilnamečiu ar pažeidžiamu asmeniu, pranešama policijai ir/ar Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui (plg. LVK Gairių 7.9.1.2.3 p.).

31.1. Taigi, gavus pranešimą apie veiksmus arba neveikimą, kurie laikomi nusikalstamomis veikomis pagal valstybės įstatymus:

31.1.1 Jeigu pranešimą pateikia pati numanoma auka arba jos teisėti atstovai, privaloma juos informuoti apie teisinį kontekstą ir pasiūlyti, kad praneštų apie šiuos įvykius ir atitinkamoms valstybės institucijoms.

31.1.2 Jeigu nėra pateikiamas formalus pranešimas, o gaunama kitokio pobūdžio informacijos arba atitinkamas žinias pateikia tretieji asmenys, bus taip pat pasiūlyta pranešti apie tai valstybės institucijoms. Bet kuriuo atveju, būtina kuo skubiau susitikti su numanoma auka arba jos teisėtais atstovais ir pasiūlyti veikti šio protokolo 31.1.1 p. nurodytu būdu.

31.1.3 Jeigu numanoma auka ir jo atstovai arba žinias teikiantys asmenys atsisako kreiptis į teisėsaugos institucijas, bus svarstoma galimybė kreiptis į policiją ir/ar Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes. Šis sprendimas bus priimtas baigus išankstinį kanoninį tyrimą arba bent jau po to, kai bus įvertintas galimos nusikalstamos veikos tikėtinumas.

31.1.4 Vikaras arba koordinatorius patys kreipsis į teisėsaugos institucijas tais atvejais, kai tokią pareigą numato Lietuvos Respublikos įstatymai (plg. šio protokolo 1 priedas).

31.1.5 Jeigu gautos žinios susijusios su kelių metų senumo įvykiais, o numanoma auka žinių gavimo dieną jau yra pasiekusi pilnametystę, atlikus veiksmus, kurie nurodyti šio protokolo 31.1.1 p., sprendimas kreiptis arba nesikreipti į teisėsaugos institucijas priklausys nuo numanomos aukos valios.

31.1.6 Valstybės institucijoms bus teikiama visokeriopa pagalba, kurios šios prašytų ir kurią bus galima suteikti.

31.2 Prelatūra, kaip Bažnyčios dalis, turi teisę pradėti išankstinį kanoninį tyrimą pagal KTK, kan. 1717 ir šio protokolo nuostatas, nepriklausomai nuo valstybės ikiteisminio tyrimo arba teismo proceso baigties.

31.2.1 Jeigu gavus žinių apie galimą nusikaltimą (plg. šio protokolo 23 p.) sužinoma, kad valstybės institucijos vykdo tyrimą arba jau pradėjo teismo procesą dėl tų pačių veiksmų, vikaras atidės sprendimą pradėti kanoninį išankstinį kanoninį tyrimą (plg. šio protokolo V skyrių), tik tuo atveju, jeigu to reikalaus valstybės teisės normos.

31.2.1.1 Kanoninis tyrimas bus atskiras nuo valstybės institucijų tyrimo. Kanonis tyrimas bus vykdomas bei per tyrimą surinkta medžiaga bus vertinama vadovaujantis kanonų teisės normomis. Taigi, kanoninio tyrimo išvados bus nepriklausomos nuo valstybės institucijų prieitų išvadų.

31.2.1.2 Visada būtina veikti su teisingumu, atjauta ir artimo meile. Taip pat bus stengiamasi užkirsti kelią papiktinimui arba jį atitaisyti bei išvengti žalos su tyrimu susijusių asmenų geram vardui (plg. KTK, kan. 1717, § 2).

V SKYRIUS
IŠANKSTINIS KANONINIS TYRIMAS

Pirmasis skirsnis
Išankstinio kanoninio tyrimo pradžia

32. Kai koordinatorius gauna šiame protokole aptartą pranešimą arba žinias, nedelsdamas praneš apie tai vikarui. Vikarui bus perduota ataskaita (ataskaitos) apie susitikimus su žinias pateikusiu asmeniu, numanoma auka bei jos tėvais (globėjais). Koordinatorius, vadovaudamasis surinkta informacija, gali pateikti vikarui savo rekomendacijas (plg. šio protoolo 19 p.).

33. Jeigu pranešimas arba gautos žinios susijusios su šio protokolo 3 p. nurodytais asmenimis, vikaras informuos vietos, kurioje įvyko pranešime nurodyti įvykiai, ordinarą. Taip pat bus informuojamas asmens, apie kurį pateiktas pranešimas, ordinaras arba vyresnysis (plg. VELM, 3 str., § 1).

34. Jeigu vikaras abejoja dėl pranešimo arba gautų žinių tikėtinumo, perduos surinktą medžiagą patariamajam komitetui prašydamas nuomonės dėl tyrimo pradėjimo. Išklausęs patariamojo komiteto nuomonę, vikaras priims sprendimą.

34.1 Priimdamas šį sprendimą, vikaras atsižvelgs į tai, kad tyrimas pradedamas gavus žinių (t.y., nėra būtina gauti formalų pranešimą), kai gautos žinios nėra akivaizdžiai

netikėtinos ir kai tyrimas yra tikslingas. Išankstinis kanoninis tyrimas gali būti netikslingas, jeigu kaltinamasis pripažįsta kaltinimų pagrįstumą ir savo kaltę (plg. KTK, kan. 1717). Vis dėlto, taip pat ir pastaruoju atveju taip pat gali būti tikslinga pradėti tyrimą siekiant išsiaiškinti nusikaltimo aplinkybes.

34.2 Jeigu vikaras nusprendžia nepradėti tyrimo, kadangi gautas žinias vertina kaip akivaizdžiai netikėtinas, privalo priimti motyvuotą dekretą (plg. KTK, kan. 51), kuriame turi būti nurodyti motyvai, kodėl gautos žinios laikomos netikėtinomis. Šis dekretas bus saugomas slaptajame archyve. Jeigu žinios yra gautos iš asmenų, kurių tapatybė žinoma, prieš archyvuojant dekretą būtina pranešti apie priimtą sprendimą suinteresuotiems asmenims KTK, kan. 55 numatytu būdu, nurodant, kad galima pateikti rekursą dėl minėto dekreto Opus Dei prelatui (plg. KTK, kan. 1732–1739).

34.3 Kai žinios gautos formaliu pranešimu, siekiant išsiaiškinti visas reikšmingas įvykių aplinkybės teisės normomis numatytu būdu, visada būtina pradėti tyrimą, net jeigu esama abejonių dėl gautų žinių tikėtinumo arba netgi kai abejojama dėl žinių atitikimo tikrovei. Šiuo atveju galima atsisakyti pradėti tyrimą tik jeigu pranešime nurodytų aplinkybių nepagrįstumas yra itin akivaizdus. Pastaruoju atveju, vikaras apsvarstys KTK, kan. 1390 taikymo sąlygas ir pasekmes.

35. Jeigu bus nuspręsta pradėti tyrimą, regiono vikaras priims motyvuotą dekretą, kuriuo patvirtins KTK, kan. 1717 numatytą sprendimą. Dekrete bus nurodoma:

35.1 Regiono vikaras, veikdamas su didžiausiu rūpestingumu, paves atlikti išankstinį kanoninį tyrimą sau patikėto teritorinio padalinio teisingumo saugotojui arba delegatui. Pastarajam bus pavesta atlikti tyrimą veikiant vikaro vardu ir nuolat informuojant vikarą apie pavestos užduoties eigą. Jeigu nėra įmanoma pavesti atlikti išankstinį kanoninį tyrimą kitam asmeniui, vikaras jį vykdys pats (plg. Prelato gairių 20 str.).

35.2 Visi asmenys, padedantys vikarui vykdyti tyrimą bei teikiantys jam rekomendacijas, turi išimtinai tik pagalbinio arba konsultacinio pobūdžio funkcijas, numatytas teisės normose (plg. KTK, kan. 1717, § 1 ir 3; kan. 1428; kan. 1718, § 3). Teisės normomis numatyti sprendimai, kurie priimami per tyrimą, nėra kolegialūs, o yra priskirti asmeniškai vikarui.

35.3 Tuo pačiu dekretu turės būti paskirtas notaras.

35.4 Be to, dekretu bus taikomos laikinos priemonės, kurias vikaras spręs esant tikslingomis. Laikinųjų priemonių taikymas yra itin tikslingas, be kita ko, tais atvejais, kai yra rizika, kad panašūs veiksmai gali pasikartoti arba kai yra papiktinimo grėsmė. Šios priemonės bus parenkamos ir taikomos atsižvelgiant į tai, kokius sprendimus vikarui priskirta priimti pagal įprastai jam pavestą kompetenciją (atsižvelgiant ir į tuos sprendimus, kuriuos vikaras gali priimti tik esant pateisinamai arba svariai priežasčiai). Pavyzdžiui, įtariamo asmens atitolinimas nuo darbo su nepilnamečiais, laikinas įtariamo asmens pavadavimas bei kitos priemonės, kurios neišreikštų išankstinio įsitikinimo dėl asmens kaltumo ir, kiek tai įmanoma, nedarytų žalos geram vardui (plg. KTK, kan. 1717, § 2).

35.5 Vikaras gali prašyti patariamąjį komitetą pateikti savo nuomonę apie minėtų priemonių taikymo tikslingumą apsaugos tikslais apribojant kunigo, kurio atžvilgiu

vykdomas tyrimas, tarnystę. Komitetas gali pateikti tokio pobūdžio rekomendacijas regiono vikarui ir savo iniciatyva.

35.6 Atvejais, kurie rezervuoti Tikėjimo mokymo kongregacijos kompetencijai, vikaras praneš apie tyrimą tiriamų įvykių vietos ordinarui (plg. VELM, 3 str., § 1; šio protokolo 10 p.).

36. Atsižvelgdamas į tyrimo aplinkybes (apklausti numatytų asmenų skaičių, įtarimų pobūdį ir kt.), dekretu, kuriuo pradedamas tyrimas, vikaras gali paskirti ne tik savo teisingumo saugotoją arba savo delegatą, bet dar du tyrėjus, kurių profesiniai gebėjimai pasitarnautų tyrimui, pavyzdžiui, teisininką ir psichologą arba socialinį darbuotoją.

37. Priėmęs minėtą dekretą, jeigu nėra nustatyta šio protokolo 37.1 p. numatytų aplinkybių, vikaras nedelsdamas, ne vėliau nei per 48 valandas, praneš kaltinamajam apie gautą skundą ir įteiks įtariamam asmeniui dekretą pradėti tyrimą.

37.1 Kadangi išankstinio kanoninio tyrimo metu tiriamas asmuo dar nėra formaliai kaltinimas padaręs nusikaltimą, gali būti priimtas sprendimas apie pradėtą tyrimą neinformuoti tiriamo asmens, jeigu tam yra pakankamai svarių priežasčių. Pastarasis sprendimas įforminamas motyvuotu dekretu. Be to, vikaras turės įvertinti ir nuspręsti, kiek įtariamasis bus informuojamas apie tyrimo eigą bei jo detales.

37.2 Informuojant tiriamą asmenį apie pradėtą tyrimą jam bus išaiškinta, kad tyrimo veiksmuose, kuriuose galės dalyvauti pats tiriamasis asmuo, taip pat galės dalyvauti tiriamojo advokatas arba kitas patarėjas, kuriuo tiriamasis pasitiki.

38. Regiono vikaras primins tiriamajam asmeniui principą, kad kiekvienas asmuo yra nekaltas, kol nėra įrodyta jo kaltė; paaiškins išankstinio tyrimo esmę bei po to galimai sekantį baudžiamąjį procesą (arba procedūrą). Be to, vikaras praneš tiriamam asmeniui, kad jam draudžiama bendrauti tiek su pranešimą pareiškusiu asmeniu (asmenimis), tiek su numanoma auka ir jos šeima.

39. Tyrimo tikslas yra nustatyti tikruosius įvykius bei jų aplinkybes, t.y. kuo tiksliau nustatyti tiriamo asmens veiksmus, taip pat asmenines, laiko, vietos aplinkybes ir pan. Be to, turi būti įvertintas tiriamo asmens pakaltinamumas (plg. KTK, kan. 1717, šių normų 1 priedas).

Antrasis skirsnis
Išankstinio kanoninio tyrimo vykdymas

40. Laikantis teisėtumo principo, pripažįstamo tiek pagal kanonų, tiek pagal valstybės teisę, tyrėjas gali imtis visų priemonių, kurios naudingos tyrimui (plg. KTK, kan. 1717, § 3). Per apklausas apklausiamiems asmenims bus pranešta apie pareigą saugoti paslaptį apie tyrimo faktą ir apie visa tai, ką jie sužinojo dėl dalyvavimo tyrimo veiksmuose. Negalima įpareigoti saugoti paslapties apie tai, ką šie asmenys sužinojo dar iki apklausos (plg. VELM, 4 str., § 3). Pastaruoju atveju, šie asmenys laisvi naudotis turimomis žiniomis savo nuožiūra, laikantis krikščioniškos moralės principų.

41. Tyrėjai privalo informuoti asmenis, kuriuos ketina apklausti, apie teisę pasirinkti asmenį, su kuriuo galės dalyvauti apklausoje. Šis asmuo gali būti kanonistas arba teisininkas. Jeigu bus apklausiamas nepilnametis arba pažeidžiamas asmuo, šis asmuo

bus lydimas bent vieno kito asmens (šeimos nario arba tarnautojo), kuris paprastai juo rūpinasi. Be to, bus imamasi ir kitų priemonių, kurios palengvintų pokalbio sklandumą.

42. Tyrėjai informuos kanonistą, teisininką ar kitą apkaltinto asmens bei numanomos aukos pasirinktą patarėją apie tyrimo eigą tiek, kiek galima kiekvienu atveju (plg. šio protokolo 22.2 bei 37.1 p.). Jeigu apkaltintas asmuo arba numanoma auka nusprendžia nesinaudoti kito asmens pagalba, informacija apie tyrimo eigą bus teikiama jiems tiesiogiai.

43. Tyrėjai apklaus asmenį (asmenis), kuris pateikė pranešimą arba kitas žinias, numanomą auką (jeigu žinias pareiškė ne pati numanoma auka, o kiti asmenys), tiriamą asmenį ir visus kitus asmenis, kurių galimai turimi duomenys gali padėti atskleisti tiesą dėl pareikštų įtarimų.

44. Jeigu numanoma auka yra nepilnametis arba pažeidžiamas asmuo, tyrėjai nuspręs, ar tikslinga jį apklausti. Jeigu nusprendžiama apklausti numanomą auką, dar iki apklausos privaloma gauti aiškų galimo nukentėjusiojo tėvų ar kitų atstovų sutikimą. Bus apklausiama tėvų arba kitų atstovų akivaizdoje.

45. Prieš tiriamo asmens apklausą yra privaloma informuoti apie gautą pranešimą arba žinias (plg. šio protokolo 22.2 bei 37.1 p.) ir suteikti galimybę atsakyti į jam reiškiamus kaltinimus. Jeigu tiriamas asmuo to pageidautų, atsakymas į kaltinimus gali būti išdėstytas raštu (paties tiriamo asmens arba jo pasirinkto patarėjo). Jeigu to pageidautų pats tiriamas asmuo, atsakymas į kaltinimus tyrėjams gali būti išdėstytas žodžiu per apklausą.

46. Apklausiant tiriamą asmenį būtina turėti omenyje, kad nei per apklausą, nei per teisminį ar administracinį procesą šis neprivalo pripažinti padaręs nusikaltimo. Be to, negalima reikalauti kaltinamo asmens priesaikos (plg. KTK, kan. 1728, § 2).

47. Tyrėjai ir apklausiami asmenys pasirašys kiekvieną bylos aktą ir patvirtins, kad dokumentas tiksliai atspindi pateiktus paaiškinimus. Per apklausas galima naudotis garso įrašymo priemonėmis. Asmuo, kuriam pavedama stenografuoti garso įrašą, įsipareigos saugoti tarnybinę paslaptį. Be to, bylos aktai turės būti pasirašomi notaro.

48. Suprasdami, kad tokio pobūdžio tyrimas yra sunkus išbandymas tiek numanomai auka, tiek tiriamam asmeniui, vikaras bei patariamojo komiteto nariai dės pastangas pabaigti tyrimą per kiek įmanoma trumpesnį laiką. Stengiamasi išvengti apklausų, kitų tyrimo veiksmų bei tyrimo išvadų parengimo atidėliojimo. Paprastai tyrimas neturi trukti ilgiau nei devyniasdešimt dienų (plg. KTK, kan. 201, § 1; VELM, 14 str., § 1). Vikaras gali pratęsti tyrimą trumpam ir aiškiai apibrėžtam laikui, jeigu nusprendžia, kad per šį terminą jau pradėtas tyrimo veiksmas gali būti įgyvendintas ir padėti surinkti svarbių duomenų.

Trečiasis skirsnis
Išankstinio kanoninio tyrimo pabaiga

49. Tyrėjai pateiks vikarui ataskaitą su savo išvadomis dėl tyrimo dalyko (plg. KTK, kan. 1717, § 1 ir šio protokolo 39 p.). Tyrėjai gali pateikti, jų įsitikinimu, tikslingus pasiūlymus ir rekomendacijas. Ši ataskaita bus pateikta kartu atliktų apklausų bylos aktais (plg. šio

protokolo 47 p.). Taip pat bus pridėti per tyrimą gauti dokumentai (laiškai ir kt.), kurie yra susiję su tyrimu.

50. Vikaras perduos ataskaitą patariamajam komitetui. Šis nedelsdamas susirinks svarstyti tyrėjų ataskaitos ir įvertinti, ar tyrimas buvo išsamus ir tinkamai atliktas. Jeigu mano esant tai būtina, komitetas gali prašyti vikaro, kad būtų atliktas papildomas tyrimas. Po to komitetas pateiks vikarui visus tyrimo dokumentus ir raštiškai nurodys, ar sutinka su tyrėjų išvadomis, bei raštu pateiks vikarui savo rekomendacijas. Šis raštas turi atitikti dokumentui, nurodomam KTK, kan. 1718, § 3, keliamus reikalavimus.

51. Vikaras atidžiai įvertins ataskaitą ir išvadas.

51.1 Jeigu vikaras nuspręs, kad tai yra būtina, jis grąžins bylą patariamajam komitetui ir tyrėjams papildomiems paaiškinimams ir patikslinimams parengti.

51.2 Prieš priimant sprendimą baigti tyrimą, vikaras įvertins, ar tikslinga, kad jis pats arba tyrėjas išspęstų žalos klausimą pagal KTK, kan. 1718, § 4. Sprendžiant žalos klausimą visada būtinas šalių sutikimas (plg. šio protokolo V skyriaus ketvrtąjį skirsnį).

51.3 Jeigu vikaras spręs, kad tyrimas yra atliktas tinkamai, jis priims dekretą pabaigti tyrimą (plg. KTK, kan. 48 ir tolesni kan.; 1718 kan., § 1).

52. Dekrete, kuriuo baigiamas tyrimas (plg. šio protokolo 51.3 p.), regiono vikaras atsižvelgs į nurodytus aspektus:

52.1 Jeigu tiriant galimą nusikaltimą, rezervuotą Tikėjimo mokymo kongregacijai, nėra nustatoma aplinkybių, patvirtinančių galimą nusikaltimo padarymą, vikaras nurodys siųsti bylą prelatui, kad šis, informavęs Tikėjimo mokymo kongregaciją apie tyrimą bei jo išvadas, nurodytų perduoti saugoti bylą slaptajame archyve (plg. KTK, kan. 1719, kan. 489–490 kan.), nebent Kongregacija įpareigotų imtis kitokių veiksmų. Tuo pačiu, vikaras pateiks dekreto kopiją tiramam asmeniui, pranešime arba gautose žiniose nurodytai numanomai aukai arba jos atstovams bei patariamajam komitetui.

52.2 Jeigu vikaras nusprendžia, kad Tikėjimo mokymo kongregacijai rezervuotas nusikaltimas galėjo būti padarytas:

52.2.1 vikaras nurodys, kad kaltinamajam uždraudžiama dalyvauti bet kokioje Prelatūros veikloje, kurioje dalyvauja nepilnamečiai, taip pat uždraus imtis kitos sielovadinės tarnystės, bei nurodys, kad kaltinamasis savo tarnystę galės vykdyti tik tame Prelatūros centre, kuriame kaltinamasis gyvena;

52.2.2 tyrimo medžiaga kartu su regiono vikaro raštu išdėstyta nuomone bus nedelsiant pateikta prelatui, kad ši medžiaga būtų perduota Kongregacijai (plg. SST, 16 ir 21 str.);

52.2.3 vikaras patvirtins, kad imtasi veiksmų, susijusių su valstybės institucijomis, kurie nurodyti šio protokolo 31 p., ir kad priimtas sprendimas pateiktas raštu tiriamam dvasininkui (pranešant apie draudimus aptartus šio protokolo 52.2.1 p.), taip pat numanomai aukai bei jos atstovams, patariamajam komitetui, vyskupijos, kurioje įvyko galimas seksualinio išnaudojimo atvejis, vyskupui bei vyskupui vyskupijos, kurioje nuolat gyvena tiriamas asmuo).

52.3 Jeigu tai nėra nusikaltimas, rezervuotas Tikėjimo mokymo kongregacijai, vikaras priims sprendimus, kuriuos jo kompetencijai priskyrė įstatymų leidėjas (plg. KTK, kan. 1718, § 1, šio protokolo 2 ir 3 priedai, nn. 1-3):

52.3.1 tiriamam asmeniui bus uždrausta dalyvauti bet kokioje Prelatūros veikloje, kurioje dalyvauja nepilnamečiai, taip pat bus uždrausta imtis kitos sielovadinės tarnystės. Tiriamas asmuo savo tarnystę galės vykdyti tik tame Prelatūros centre, kuriame gyvena.

52.3.2 Jeigu bus pasirinkta spręsti bylą teisminiame procese, vikaras nurodys perduoti bylos medžiagą Prelatūros tribunolo teisingumo saugotojui, kaip tai numatyta KTK, kan. 1721, ir įteiks tiriamam asmeniui dekretą, atitinkantį KTK, kan. 55 keliamus reikalavimus.

52.3.3 Tuo pačiu, vikaras užtikrins, kad, vadovaujantis šio protokolo 31 p., apie veiksmus, atitinkančius nusikalstamos veikos požymius pagal valstybės teisę būtų pranešta atsakingoms valstybės institucijoms. Tas pats dekretas bus įteiktas ir aukai, patariamajam komitetui, vyskupijos, kurioje įvyko tiriami veiksmai, vyskupui bei vyskupijos, kurioje nuolat gyvena kaltinamasis, vyskupui. Šiame dekrete bus nurodyta, kad tiriamam asmeniui draudžiama dalyvauti visuose Prelatūros užsiėmimuose, kuriuose dalyvauja nepilnamečiai.

52.4 Jeigu prieinama išvados, kad nusikaltimas nėra padarytas, bet nustatomas piktnaudžiavimas arba kitoks elgesys, kuris nedaramas kunigui arba pasauliečiui, kuris stengiasi gyventi visavertį krikščionio gyvenimą, vikaras priims KTK, kan. 1718, § 1, n. 1 aptariamą dekretą. Taip pat bus priimtas sprendimas taikyti atitinkamas prevencines priemones ar atgailas (plg. šio protokolo VII skyrių).

53. Jeigu nenustatoma rezervuotų nusikaltimų požymių arba gautos žinios nėra pagrįstos, vikaras priims dekretą, kuriuo pabaigs tyrimą (plg. KTK, kan. 1718, § 1, n. 1). Dekrete bus nurodoma, kad bylos medžiaga išsiunčiama saugoti slaptajame archyve (plg. KTK, kan. 1719; kan. 489–490). Vikaras pateiks minėto dekreto kopiją asmeniui, dėl kurio buvo vykdomas tyrimas, numanomai aukai arba jos atstovams bei patariamajam komitetui.

Ketvirtasis skirsnis
Žalos atlyginimas

54. Išnaudojimas arba žiaurus elgesys gali sukelti ne tik baudžiamųjų pasekmių, bet ir pareigą atlyginti žalą, kuri buvo patirta dėl nusikaltimo (plg. KTK, kan. 128). Ginčo ieškinys, kuriuo reikalaujama žalos atlyginimo kanoniniame baudžiamajame procese pareiškiamas ir nagrinėjamas vadovaujantis KTK, kan. 1729–1731.

55. Prieš priimant dekretą pabaigti tyrimą (plg. šio protokolo 52 p.) būtina apsvarstyti, ar tikslinga prašyti šalių pritarimo (tikslinga šį pritarimą gauti rašytiškai) išspręsti žalos klausimą neteisminiu būdu, derančiu su KTK, kan. 1718, kad žalos klausimas būtų teisingai išspręstas išvengiant nebūtinų teisminių ginčų.

56. Teisingo žalos klausimo išsprendimo pasiūlymas turi atsispindėti dokumente, kurį pasirašo vikaras arba jo atstovas ir šalys arba jų teisiniai atstovai. Šiame dokumente šalys turi ne tik priimti pasiūlytą klausimą sprendimą, bet ir pripažinti (plg. KTK, kan. 1713–1716), kad žalos klausimas yra išspręstas šiuo susitarimu ir kad priėmus pasiūlymą dėl žalos klausimo sprendimo nebebus pagrindo pareikšti šio protokolo 54 p. aptarto ieškinio

ateityje. Šis dokumentas turi atitikti susitarimo metu galiojančius Lietuvos Respublikos teisės reikalavimus tokio pobūdžio dokumentams. Šis dokumentas paprastai sudaromas be konfidencialumo įsipareigojimų.

57. Vikaras turi užtikrinti, kad šalys aiškiai suprastų, kad nė viena iš aptartų priemonių (šalių pritarimo prašymas parengti pasiūlymą dėl žalos klausimo sprendimo arba susitarimas dėl žalos klausimo išsprendimo) jokiu būdu nėra susitarimas, kuriuo siekiama išvengti baudžiamojo teisminio proceso (arba baudžiamosios administracinės procedūros). Baudžiamasis proceas (arba procedūra) visais atvejais tęsiamos vadovaujantis teisės numatytomis sąlygomis ir tvarka.

VI SKYRIUS
SIELOVADINIS ATSAKAS PABAIGUS IŠANKSTINĮ KANONINĮ TYRIMĄ

Pirmasis skirsnis
Sielovadinis atsakas nukentėjusiajam

58. Vikaras arba vikaro įgaliotas asmuo susitiks su auka arba, jei auka yra nepilnametis, su jos tėvais (globėjais), ir praneš apie tyrimo išvadas. Tiek vikaras (arba vikaro atstovas), tiek auka atvyks į susitikimą lydimi kitų asmenų.

59. Jeigu pareikšti kaltinimai nebuvo įvertinti kaip tikėtinos žinios, ir Tikėjimo mokymo kongregacija teisės numatytais atvejais patvirtins tokį vertinimą, tai bus pranešta numanomai aukai. Elgesys su numanoma auka bus kupimas užuojautos ir bus pasiūlytos visos būtinos ir prieinamos pagalbos priemonės.

60. Pranešant apie šio protokolo 52 p. aptartą dekretą, numanomai aukai ir, jeigu tai būtina, jos šeimai bus pasiūlyta tokia sielovadinė pagalba, kokia atrodytų tinkamiausia konkrečiomis šių asmenų aplinkybėmis.

Antrasis skirsnis
Sielovadinis atsakas tiriamam asmeniui

61. Tiek, kiek tai susiję su tiriamu asmeniu, jeigu pasibaigus išankstiniam kanoniniam tyrimui skundas arba gautos žinios įvertinamos kaip neturinčios pagrindo ir dėl šios priežasties nebuvo pradėtas kanoninis teisminis procesas (arba administracinė procedūra), o valstybės institucijose nebuvo pradėtas atitinkamas teisminis procesas (arba administracinė procedūra), arba jeigu šis procesas (procedūra) įvyko ir tiriamas asmuo buvo išteisintas, vikaras imsis visų būtinų priemonių tam, kad atitaistytų neteisingai apkaltinto asmens gerą vardą. Be kita ko, galima imtis tokio pobūdžio priemonių:

61.1 Viešas pareiškimas, kad asmuo, kuriam buvo pareikšti kaltinimai, pripažintas nepadariusiu nusikaltimo, ir, jeigu apkaltintas asmuo buvo dvasininkas, pranešimas apie jo grąžinimą prie tarnystės;

61.2 Vikaro apsilankymas apaštalinėje veikloje, kurioje dirba tiriamas asmuo, ir pranešimas apie jo nekaltumą šioje institucijoje dirbantiems ar jos veikloje dalyvaujantiems asmenims;

61.3 Vikaro pasiūlymas suteikti dvasinę ir psichologinę pagalbą nekaltai apkaltintam asmeniui, siekiant atsigauti nuo neišvengiamai įvykusių sukrėtimų.

62. Priėmus šio protokolo 52 p. numatytą dekretą, be 52.2 - 52.4 p. nurodytų veiksmų, vikaras gali paraginti apkaltintą asmenį savanoriškai atlikti vikaro ir paties asmens nuomone tikslingus medicininius ir psichologinius tyrimus su specialistais. Vikaras užtikrins, kad apkaltintam asmeniui bus suteiktas deramas sielovadinis dėmesys atsižvelgiant į šio asmens poreikius ir aplinkybes.

Trečiasis skyrius
Sielovadinis atsakas kitiems su tyrimu susijusiems asmenims

63. Išnaudojimas giliai paveikia aukos šeimą. Auka gali patirti visuomenės atmetimą, o aukos tėvai gali patirti vidinių sunkumų galvodami, kad nepakankamai rūpinosi savo vaikais. Vikaras stengsis surasti būdus, kurie padėtų atsigauti nuo galimų psichologinių ir dvasinių sukrėtimų.

64. Gali nutikti taip, kad dėl seksualinio išnaudojimo kaltas asmuo buvo gerai žinomas vietovėje, kurioje padarytas nusikaltimas. Šį asmenį pažinoję asmenys gali patirti pyktį, nusivylimą, nepasitenkinimą, pasijusti išduoti, neigti tikrus įvykius, jausti skausmą, užuojautą aukai ir pan. Vikaras ir patariamasis komitetas privalo atidžiai apsvarstyti, kokios sielovadinės ir psichologinės pagalbos priemonės galėtų pagelbėti žmonėms, kurie liko sukrėsti šių įvykių.

VII SKYRIUS
PREVECINĖS PRIEMONĖS IR ATGAILOS PABAIGUS IŠANKSTINĮ KANONINĮ TYRIMĄ

65. Gali nutikti, kad pabaigus išankstinį kanoninį tyrimą paaiškėja, kad nėra pagrindo tęsti baudžiamąją procesą (procedūrą) (plg. KTK, kan. 1718, § 1), pavyzdžiui, jeigu nustatyti įvykiai neatitinka kanoninio nusikaltimo sudėties. Vis dėlto, jeigu neprotingas, nerūpestingas arba ydingas tiriamo asmens elgesys buvo nedaramas kunigui arba pasauliečiui, kuris stengiasi gyventi visavertį krikščionio gyvenimą, vikaras ir patariamasis komitetas spręs, ar nėra tikslinga imtis KTK, kan. 1339 ir 1319 arba *Statutų* 30 p. numatytų veiksmų.

66.1 Šio protokolo 65 p. numatytais atvejais, Prelatūros tikinčiajam gali būti formaliai skirtas įspėjimas arba papeikimas vadovaujantis KTK, kan. 1339. Be to, šis Prelatūros tikintysis gali būti formaliai įspėtas, kad jeigu nepakeis savo elgesio ir nusistatymo, jis bus pašalintas iš Prelatūros vadovaujantis Statutų 32 p. Dekrete dėl išankstinio kanoninio tyrimo pabaigos vikaras nurodys ar nusprendė skirti papeikimą arba įspėjimą. Jeigu bus nuspręsta skirti papeikimą arba įspėjimą, vikaras tai įformins atskiru dokumentu. Šį dokumentą turės pasirašyti vikaras (arba jo atstovas), notaras bei asmuo, kuriam skirtas papeikimas arba įspėjimas. Šis dokumentas bus pasirašomas po to, kai dokumento turinys bus perskaitytas akivaizdoje asmens, kuriam skirtas įspėjimas arba papeikimas.

66.2 Jeigu suinteresuotas asmuo atsisako pasirašyti, notaras tame pačiame dokumente nurodys atsisakymo pasirašyti faktą. Šis dokumentas bus saugomas slaptajame archyve (plg. KTK, kan. 1339, § 3; kan. 489).

67.1 Jeigu įspėjimai ir papeikimai pasirodo esą neveiksmingi, arba jeigu iš anksto yra pagrindo spręsti, kad jie nebus veiksmingi, vikaras gali išleisti baudžiamąjį įsakymą (plg. KTK, kan. 1319, § 1; kan. 49). Baudžiamuoju įsakymu vikaras turi tiksliai paliepti suinteresuotam asmeniui atlikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų ir iš anksto numatyti apibrėžtą bausmą (plg. KTK, kan. 1315, § 2), kuri bus skirta, jeigu šis asmuo nepaklus baudžiamajam įsakymui.

67.2 Bausmė, kuri apibrėžiama baudžiamuoju įsakymu, privalo būti arba cenzūra, arba atperkamoji, bet ne nuolatinė bausmė (plg. KTK, kan. 1312). Gali būti numatyta net pašalinimo iš Prelatūros bausmė (plg. Statutai, 30 p.).

67.3 Jeigu suinteresuotas asmuo nepaklūsta baudžiamajam įsakymui, vadovaujantis KTK, kan. 1720 turi būti pradėta administracinė procedūra dėl numatytos bausmės skyrimo (plg. 2 priedą).

ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

68. Šiame protokole aptartose procedūrose surinkti duomenys bus tvarkomi laikantis duomenų valdytojams taikomų asmens duomenų apsaugos reikalavimų.

1 PRIEDAS

Šiame priede pateikiami įvairūs teisiniai tekstai, kurie turi didelę reikšmę atliekant išankstinį kanoninį tyrimą dėl seksualinio išnaudojimo. Kartu pateikiami glausti komentarai.

A. NEPILNAMEČIO SEKSUALINIO IŠNAUDOJIMO NUSIKALTIMAS: SĄVOKA BAŽNYČIOS IR VALSYBĖS TEISĖJE

A.1. *Motu proprio SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA*, paskelbtas 2001 m. balandžio 30 d., atnaujintas 2010 m. gegužės 21 d.

6 straipsnio 1 dalis. Patys sunkiausi nusikaltimai moralei, priskirti nagrinėti Tikėjimo mokymo kongregacijai, yra:

1º Nusikaltimas prieš šeštąjį Dekalogo įsakymą, kai dvasininkas šį nusikaltimą padaro su nepilnamečiu iki 18 metų. Šiuo amžiumi yra nusakomi bruožai nepilnamečio asmens, kuris paprastai pasižymi dar nebrandžiu gebėjimu apsispęsti.

2º Pornografinio turinio vaizdinės medžiagos su jaunesniais nei 14 metų amžiaus nepilnamečiais įgijimas, laikymas arba skleidimas, šį nusikaltimą padarant bet kuria forma ir bet kuriuo būdu, siekiant tenkinti lytinę aistrą, kai šį nusikaltimą padaro dvasininkas.

A.2. TIKĖJIMO MOKYMO KONGREGACIJOS PROCEDŪRA IR PRAKTIKA DĖL GRAVIORA DELICTA

Su šiuo nusikaltimu yra susiję kai kurie pastebėjimai dėl Tikėjimo mokymo kongregacijos praktikos:

a) *Motu proprio* kalba apie „*delictum cum minore*“. Tai reiškia ne tik fizinį kontaktą arba tiesioginį išnaudojimą, tačiau taip pat apima netiesioginį išnaudojimą (pavyzdžiui, pornografinio turinio medžiagos rodymas nepilnamečiui, nepadorių veiksmų atlikimas nepilnamečių akivaizdoje). (...)

b) KTK, kan. 1395, § 2 aptaria nusikaltimą su nepilnamečiu, nesulaukusiu 16 metų: „*cum minore infra aetatem sedecim annorum*“. Iš kitos pusės, motu proprio, kalba apie nusikaltimą nepilnamečiui, nesulaukusiam 18 metų: „*delictum ... cum minore infra aetatem duodeviginti annorum*“. Taigi, nusikaltimo kvalifikavimas yra gana sudėtingas. Žinoma, kai kurie ekspertai kalba ne vien apie pedofiliją (trauka mažamečiams vaikams), tačiau taip pat apie efobiliją (trauka paaugliams), homoseksualumą (trauka tos pačios lyties suaugusiesiems) ir apie heteroseksualumą (trauka priešingos lyties suaugusiesiems). Žinoma, kai kurie 16 – 18 metų nepilnamečiai gali tapti tiek homoseksualios, tiek heteroseksualios traukos objektu. Kai kurių valstybių įstatymai pripažįsta, kad šešiolikos metų asmuo geba apsispręsti dėl lytinių aktų (tiek heteroseksualių, tiek homoseksualių). Matyti, kad motu proprio laiko nusikaltimu kiekvieną Šeštojo įsakymo pažeidimą su nepilnamečiu, nesulaukusiu šešiolikos metų, tiek pedofilišką, tiek efobilišką, tiek homoseksualų, tiek heteroseksualų. Be abejonės, šis skirstymas turi tiek psichologinę, tiek pastoracinę, tiek juridinę reikšmę. Šis skirstymas padeda ordinarui ir teisėjui įvertinti nusikaltimo sunkumą ir parinkti tinkamą būdą siekiant pagelbėti kaltajam dvasininkui pasitaisyti, atitaisyti sukeltą papiktinimą ir įvykdyti teisingumą (plg. KTK, 1341 kan.).

A.3. LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖ: NUSIKALSTAMOS VEIKOS SĄVOKA, NUSIKALTIMAI SEKSUALINIO APSISPRENDIMO LAISVEI IR NELIEČIAMUMUI IR BAUSMĖS UŽ NEPRANEŠIMĄ APIE KAI KURIUOS NUSIKALTIMUS PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMĄJĮ KODEKSĄ

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (BK) pripažįsta, kad nusikaltimas yra pavojinga ir šiame įstatyme uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią yra numatyta laisvės atėmimo bausmė. Nusikaltimai gali būti tyčiniai arba neatsargūs. Tyčiniai nusikaltimai skirstomi į nesunkius, apysunkius, sunkius ir labai sunkius.

1.1 Nesunkus nusikaltimas yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė neviršija trejų metų laisvės atėmimo.

1.2 Apysunkis nusikaltimas yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija trejus metus laisvės atėmimo, bet neviršija šešerių metų laisvės atėmimo.

1.3 Sunkus nusikaltimas yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija šešerius metus laisvės atėmimo, bet neviršija dešimties metų laisvės atėmimo.

1.4 Labai sunkus nusikaltimas yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija dešimt metų laisvės atėmimo.

2. Dalis seksualinio išnaudojimo nusikaltimų pagal bažnytinę teisę yra laikomi nusikaltimais BK XXI skyriuje (149–153 str.).

3. Išžaginimas (BK 149 str.):

3.1 Tas, kas lytiškai santykiavo su žmogumi prieš šio valią panaudodamas fizinį smurtą ar grasindamas tuoj pat jį panaudoti, ar kitaip atimdamas galimybę priešintis, ar pasinaudodamas bejėgiška nukentėjusio asmens būkle, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.

3.2 Tas, kas su bendrininkų grupe išžagino žmogų, baudžiamas laisvės atėmimu iki dešimties metų.

3.3 Tas, kas išžagino nepilnametį asmenį, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

3.4 Tas, kas išžagino mažametį asmenį, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

4. Seksualinis prievartavimas (BK 150 str.):

4.1 Tas, kas tenkino lytinę aistrą su žmogumi prieš šio valią analiniu, oraliniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu panaudodamas fizinį smurtą ar grasindamas tuoj pat jį panaudoti, ar kitaip atimdamas galimybę priešintis, ar pasinaudodamas bejėgiška nukentėjusio asmens būkle, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

4.2 Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus atliko nepilnamečiui asmeniui, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki dešimties metų.

4.3 Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus atliko mažamečiui asmeniui, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki trylikos metų.

5. Privertimas lytiškai santykiauti (BK 151 str.):

5.1 Tas, kas grasindamas panaudoti smurtą, panaudodamas kitokią psichinę prievartą arba pasinaudodamas asmens priklausomumu privertė jį lytiškai santykiauti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą su kaltininku ar kitu asmeniu, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

5.2 Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus atliko nepilnamečiam asmeniui, baudžiamas laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

6. Lytinės aistros tenkinimas pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir (ar) neliečiamumą (BK 151^1 str.):

6.1 Pilnametis asmuo, lytiškai santykiavęs ar kitaip tenkinęs lytinę aistrą su jaunesniu negu šešiolikos metų asmeniu, jeigu nebuvo išžaginimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiauti požymių, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų. Šie veiksmai nelaikomi nusikaltimu pagal Lietuvos Respublikos teisę, jeigu tarp veiksmų dalyvių nėra didelio amžiaus, dvasinės ir fizinės brandos skirtumo.

6.2 Tas, kas lytiškai santykiavo ar kitaip tenkino lytinę aistrą su nepilnamečiu asmeniu pasiūlęs, pažadėjęs suteikti ar suteikęs jam ar kitam asmeniui už tai pinigų ar kitokios formos atlygį, jeigu nebuvo išžaginimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiauti požymių, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

6.3 Tėvas, motina, globėjas, rūpintojas ar kitas teisėtas vaiko atstovas arba įstatymuose nustatytų įgaliojimų nepilnamečio asmens atžvilgiu turintis asmuo, arba pasitikėjimu, autoritetu arba įtaka nepilnamečiui piktnaudžiavęs asmuo, lytiškai santykiavęs ar kitaip tenkinęs lytinę aistrą su tuo nepilnamečiu asmeniu, jeigu nebuvo išžaginimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiauti požymių, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

7. Seksualinis priekabiavimas (BK 152 str.). Tas, kas siekdamas seksualinio bendravimo ar pasitenkinimo vulgariais ar panašiais veiksmais, pasiūlymais ar užuominomis priekabiavo prie pagal tarnybą ar kitaip priklausomo asmens, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu.

8. Jaunesnio negu šešiolikos metų asmens viliojimas (BK 152^1 str.). Pilnametis asmuo, pasiūlęs jaunesniam negu šešiolikos metų asmeniui susitikti siekdamas lytiškai santykiauti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą arba jį išnaudoti pornografinei produkcijai gaminti, jeigu po šio pasiūlymo ėmėsi konkrečių veiksmų, kad susitikimas įvyktų, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

9. Jaunesnio negu šešiolikos metų asmens tvirkinimas (BK 153 str.). Tas, kas atliko jaunesnio negu šešiolikos metų asmens tvirkinimo veiksmus, baudžiamas laisvės apribojimu arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

10. BK numato bausmes už nepranešimą apie labai sunkius nusikaltimus (BK 238 str.):

10.1 Tas, kas be svarbios priežasties nepranešė teisėsaugos įstaigai arba teismui apie jam žinomą daromą ar padarytą labai sunkų nusikaltimą, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

10.2 Už nepranešimą apie nusikaltimą neatsako tą nusikaltimą padariusio asmens artimieji giminaičiai ir šeimos nariai.

B. TIKĖTINA ŽINIA

KTK, kan. 1717, § 1: Kiekvieną kartą, kai ordinaras gauna <u>bent tikėtiną žinią</u> apie nusikaltimą, jis pats ar per tinkamą asmenį turi apdairiai ištirti faktus, aplinkybes ir pakaltinamumą, nebent toks tyrimas atrodytų visiškai nebūtinas.

Tirtini kaltinimai yra tie, kurie atrodo bent tikėtini, kurie bent galėtų pasitvirtinti. „Reikalavimas, kad gautos žinios būtų tokios, kad leistų laikyti nusikaltimo padarymą tikėtinu, yra sąlyga tyrimui pradėti“ (Josemaría Sanchís, kan. 1717 komentaras, *Código de Derecho Canónico, Comentario Exegético*, EUNSA).

Vis dėlto, atsižvelgiant į nusikaltimo pobūdį (svarbu neužmiršti, kad nusikaltimai prieš šeštąjį Dekalogo įstatymą labai retai kada padaromi liudininkų akivaizdoje). Todėl išvadą dėl tikėtinimo trūkumo kaip pagrindo nepradėti tyrimo bus galima priimti tik tais atvejais, kai toks nusikaltimas, apie kokį gautos žinios, yra akivaizdžiai neįmanomas (plg. Nepilnamečių ir pažeidžiamų asmenų apsaugos gairės, Vatikano miesto vikariatas, 2019 m. kovo 26 d., F-6).

Išankstinio kanoninio tyrimo tikslas yra įvertinti, ar įvykiai, apie kuriuos pranešta, atrodo atitinkantys tikrovę. Vis dėlto, tik galimame tolesniame teisminiame procese arba neteisminėje procedūroje galima įgyti moralinį tikrumą, būtiną bausmei paskirti. Todėl išankstinis kanoninis tyrimas nevertina tiriamo asmens kaltumo. Net ir tuo atveju, jeigu tiriamas asmuo pripažįsta savo kaltę, moralinis tikrumas bausmei paskirti gali būti pasiektas tik numatyta teismine arba neteismine tvarka.

C. PAKALTINAMUMAS

> **KTK, kan. 1717, § 1**: Kiekvieną kartą, kai ordinaras gauna bent tikėtiną žinią apie nusikaltimą, jis pats ar per tinkamą asmenį turi apdairiai ištirti faktus, aplinkybes ir pakaltinamumą, nebent toks tyrimas atrodytų visiškai nebūtinas.

Kas yra pakaltinamumas? Kuriais atvejais kaltinamasis yra laikomas pakaltinamumu dėl galimo nusikaltimo padarymo?

Pakaltinamumas yra atitinkamos veikos ar neveikimo požymis, kuris yra priskiriamas šią veiką ar neveikimą tyčia ar dėl aplaidumo padariusiam asmeniui. Vadovaujantis baudžiamosios teisės terminologija (taip pat ir kanonų baudžiamosios teisės terminologija), pakaltinamumą sudaro tyčinis sąmoningas įstatymo pažeidimas arba netyčinis įstatymo pažeidimas dėl aplaidumo. Abi šios pakaltinamumo formos yra aptartos KTK.

> **KTK, kan. 1321, § 1**. Niekas nebaudžiamas, jei jo padarytas išorinis įstatymo ar įsakymo pažeidimas dėl apgaulės ar kaltės nėra sunkiai pakaltinamas.
>
> § 2. Įstatymo ar įsakymo nustatytos bausmės saistomas tas, kuris sąmoningai pažeidė įstatymą ar įsakymą; tas, kuris tai padarė stokodamas reikiamo uolumo, nėra baudžiamas, nebent įstatymas ar įsakymas nustatytų kitaip.
>
> § 3. Padarius išorinį pažeidimą, preziumuojamas pakaltinamumas, nebent pasirodytų kitaip.

D. SENATIS SEKSUALINIO IŠNAUDOJIMO NUSIKALTIMAMS BAŽNYČIOS IR VALSTYBĖS TEISĖJE

„Kiekvienas asmuo turi teisę pareikšti skundą dėl nusikaltimo padarymo, terminą „skundas“ suprantant plačiąja prasme, kaip veiksmą, kuriuo atsakingi asmenys yra informuojami apie nusikaltimą. Skundas dėl nusikaltimo yra ne tik galimybė, tačiau, priklausomai nuo aplinkybių, ir moralinė ar netgi teisinė pareiga. (...) Be abejonės, skundas dėl nusikaltimo dar nėra kaltinamojo ieškinio pareiškimas – pastarojo pareiškimas yra priskirtas tik teisingumo saugotojo kompetencijai vadovaujantis ordinaro įsakymu (plg. kan. 1430 ir kan. 1721, § 1), ir niekada nepriskirtas nukentėjusiosios šalies kompetencijai, be

to, nereiškia, kad visais atvejais bus tikrai įrodyta apkaltinto asmens kaltė“ (Josemaría Sanchís, 1717 kan. komentaras, *Código de Derecho Canónico*, *Comentario Exegético*, EUNSA).

Kaltinamojo ieškinio dalykas yra pradėti procesą dėl bausmės paskyrimo arba bausmės *latae sententiae* pripažinimo. Galimybė paskirti bausmę išnyksta praėjus tam tikram laikui. Tai yra vadinama senatimi, kuri nustatoma įstatymu. Tame pačiame baudžiamajame procese, kuris pradedamas teisingumo saugotojui pareiškus kaltinamąjį ieškinį, nukentėjusioji šalis turi teisę pareikšti ginčo ieškinį arba baudžiamąjį ieškinį siekdamas nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo (plg. KTK, kan. 1596 ir kan. 1729, § 1).

D.1. *Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* paskelbtas 2001 m. balandžio 30 d., atnaujintas 2010 m. gegužės 21 d.

7 str. § 1. Nepažeidžiant Tikėjimo mokymo kongregacijos teisės netaikyti senaties atskirais atvejais, senatis baudžiamajam ieškiniui dėl Tikėjimo mokymo kongregacijai priskirtų nagrinėti nusikaltimų sueina praėjus 20 metų.

§ 2. Senaties eigos pradžia yra nustatoma vadovaujantis KTK, kan. 1362, § 2 ir Rytų bažnyčių kanonų teisės kodekso kan. 1152, § 3. Vis dėlto, nusikaltimo, aptarto 6 str., § 1, n. 1 (nusikaltimas Dekalogo šeštajam įsakymui su jaunesniu nei 18 metų asmeniu), atveju, senaties eiga prasideda nuo dienos, kai nukentėjusiajam nepilnamečiam asmeniui sueina 18 metų.

D.2. Lietuvos Respublikos teisė

Apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis aptarta BK 95 straipsnyje. Su šiame protokole aptariamais klausimais ypač susijusios toliau nurodytos BK nuostatos.

1. Asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, negali būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis, jeigu:

1) praėję:

a) treji metai, kai buvo padarytas baudžiamasis nusižengimas;

b) aštuoneri metai, kai buvo padarytas neatsargus arba nesunkus tyčinis nusikaltimas;

c) dvylika metų, kai buvo padarytas apysunkis tyčinis nusikaltimas;

d) penkiolika metų, kai buvo padarytas sunkus nusikaltimas;

e) dvidešimt penkeri metai, kai buvo padarytas labai sunkus nusikaltimas;

f) trisdešimt metų, kai buvo padarytas nusikaltimas, susijęs su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu;

2) per BK 95 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytą laiką asmuo nesislėpė nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo ir nepadarė naujos tyčinės nusikalstamos veikos.

2. Senaties terminas skaičiuojamas nuo nusikalstamos veikos padarymo iki nuosprendžio priėmimo dienos.

3. Jeigu dėl numatytų nusikalstamų veikų nukentėjo nepilnametis (be kita ko, BK XXI skyriuje numatytų nusikalstamų veiklų atveju), senaties terminas negali baigtis anksčiau, negu šiam asmeniui sueina dvidešimt penkeri metai.

4. Jeigu nusikalstamą veiką padaręs asmuo pasislėpė nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo, senaties eiga sustoja. Senaties eiga atsinaujina nuo tos dienos, kurią asmuo sulaikomas arba kurią jis pats atvyksta pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą. Tačiau apkaltinamasis nuosprendis negali būti priimtas, jeigu nuo to laiko, kai asmuo padarė nusikalstamą veiką, praėjo dvidešimt penkeri metai, o nuo to laiko, kai padarė nusikaltimą, susijusį su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu, – trisdešimt metų ir senaties eiga nenutrūko dėl naujos tyčinės nusikalstamos veikos padarymo.

5. Jeigu asmuo iki BK 95 straipsnyje nurodytų terminų pabaigos padaro naują tyčinę nusikalstamą veiką, senaties eiga nutrūksta. Šiuo atveju senaties eiga už pirmą nusikalstamą veiką pradedama skaičiuoti nuo tos dienos, kurią buvo padarytas naujas tyčinis nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas.

2 PRIEDAS

NETEISMINĖS BAUDŽIAMOSIOS PROCEDŪROS GAIRĖS PAGAL KTK

1 Gavus Prelato pritarimą dėl administracinės procedūros taikymo, vikaras nedelsdamas pakvies apkaltintą asmenį kartu su šio advokatu (plg. KTK, kan. 1509), įspėdamas, kad tikslinga, jog susitikime dalyvautų ir advokatas (plg. KTK, kan. 1483). Šiame susitikime, vadovaujantis KTK, kan. 55 apkaltintam asmeniui bus įteiktas dekretas dėl išankstinio kanoninio tyrimo pabaigos (plg. šio protokolo 52 p.), Prelato pritarimas procedūros pradėjimui, formalus kaltinimas ir įrodymai, vadovaujantis KTK, kan. 1720, n. 1.

2.1 Susitikime, kuriame pateikiamas kaltinimas, turi dalyvauti vikaras arba jo atstovas, kaltinamas asmuo ir notaras. Notaras surašo susitikimo protokolą, kuris susitikimo pabaigoje pateikiamas pasirašyti visiems dalyvavusiems asmenims.

2.2 Vikaras arba notaras perskaitys kaltinamajam kaltinimą ir paaiškins, kuriais įrodymais grindžiamas kaltinimas. Kaltinamajam bus suteikta galimybė gintis žodžiu arba raštu nuo visų pareikšto kaltinimo aspektų.

2.3 Jeigu kaltinimasis, tinkamai pašauktas, neatvyksta, procedūra bus tęsiama vadovaujantis KTK, kan. 1592 – 1593 nuostatomis.

2.4 Tame pačiame susitikime vikaras (plg. KTK, kan. 1342, § 3), gali pranešti kaltinamajam apie galimas nustatytas apsaugos priemones, jeigu sprendžia jas esant būtinas dėl kurio nors iš KTK, kan. 1722 numatytų tikslų.

2.5 Susitikimo pabaigoje, prieš pasirašant dokumentus, vikaras turi nustatyti kito posėdžio datą ir laiką. Turi būti užtikrinta, kad laiko tarpas iki sekančio posėdžio būtų pakankamas,

kad kaltinamasis turėtų galimybę pasirengti gynybai ir pateikti įrodymus, kuriuos manytų esant reikšmingais. Visada reikia turėti omenyje KTK, kan. 1728, § 2.

2.6 Jeigu tarp siūlomų įrodymų yra liudininkų parodymų arba ekspertų išvadų, vikaras dekretu šauks kiekvieną liudininką ir ekspertą atskirai pateikdamas pranešimus pagal KTK, kan. 1509.

3.1 Posėdyje, kuriame pristatomi gynybos paaiškinimai ir įrodymai, privalo dalyvauti vikaras, kaltinamasis su savo advokatu ir bent notaras arba, vietoje jo, du liudininkai. Vikaras nustatys posėdžio tvarką savo nuožiūra, kaip gairėmis vadovaudamasis nuostatomis, kurios skirtos teisminio proceso tvarkai (KTK, kan. 1526 – 1586).

3.2 Jeigu tai būtina, vengdamas atidėliojimų, bet nepažeisdamas teisės į gynybą, vikaras nustatys kuo trumpesnius laiko tarpus iki ateinančių posėdžių, iki bus baigtas įrodymų nagrinėjimas.

3.3 Baigus įrodymų nagrinėjimą, bus trumpai pristatomos procedūros išvados, laikantis KTK, kan. 1725.

3.4 Visuose posėdžiuose notaras arba, jeigu jis nedalyvauja, vienas iš liudininkų privalo surašyti protokolą, kurį pasirašys visi dalyvavę asmenys.

4.1 Baigus įrodymų nagrinėjimą, vikaras kuo anksčiau susitiks su patariamuoju komitetu ir uoliai įvertins visus įrodymus bei argumentus, kurie buvo aptarti posėdžiuose ir buvo nustatyti atliktuose tyrimo veiksmuose (plg. kan. 1720, n. 2). Galima vadovautis KTK, kan. 1526 – 1586 kaip gairėmis įrodymų vertinimui.

4.2 Jeigu baigus tyrimų vertinimą, kuris neturi trukti ilgiau nei būtina, turimas tikrumas (plg. KTK, kan. 1608; 1342, § 3) dėl išnaudojimo ir dėl kaltinamojo pakaltinamumo (plg. KTK, 1720, n. 3), įsitikinus, kad neišnyko baudžiamasis ieškinys (plg. KTK, kan. 1362), vikaras turi priimti dekretą, kuriuo kaltinamsis pripažįstamas kaltu dėl nusikaltimo padarymo.

4.3 Jeigu, priešingai, nėra įmanoma turėti moralinio tikrumo dėl kaltinamojo kaltės arba jeigu įrodomas kaltinamojo nekaltumas (plg. KTK, kan. 1726), privalo būti priimtas motyvuotas išteisinamasis dekretas, atsižvelgiant į galimybę atitinkamais atvejais skirti teisėje numatytas prevencines priemones ir atgailas (plg. KTK, kan. 1339 – 1340).

4.4 Visais atvejais privaloma skirti prevencines priemones ir atgailas, kai išnyko baudžiamasis ieškinys ir dėl to trūksta bent vienos iš šio priedo 4.2 p. nurodytų bausmės prielaidų (plg. KTK, kan. 1362).

4.5 Baudžiamajame dekrete, kuriuo kaltinamasis pripažįstamas kaltu, vikaras privalo nurodyti priežastis, kurios suteikė jam moralinį tikrumą, t.y. jis turi nurodyti, kuriuos įvykius, kuriais grindžiamas kaltinimas, vikaras laiko įrodytais vadovaujantis procedūra ir koks šių įvykių teisinis vertinimas; kurios bylai reikšmingos aplinkybės laikomos įrodytomis; kodėl kaltu pripažinto asmens gynybos argumentų dėl šių įvykių ir aplinkybių jis nelaiko įrodytais; kurios teisės normos turi būti taikomos vadovaujantis įrodytų įvykių ir aplinkybių teisiniu vertinimu. Gali būti vadovaujamasi KTK normomis dėl teismo sprendimų kaip gairėmis dekreto struktūrai, ypač KTK, kan. 1608 bei kan. 1611 – 1612.

5.1 Vikaras privalo tiksliai ir apibrėžtai nurodyti, kokia bausmė skiriama kaltu pripažintam asmeniui. Spręsdamas dėl bausmės skyrimo vikaras privalo laikytis KTK, kan. 1342 – 1350.

5.2 Baudžiamajame dekrete turi būti nurodyta data, parašas ir papildomas parašas vadovaujantis įprasta forma (KTK, kan. 474). Dekretas turi būti įteiktas kaltu pripažintam asmeniui ne vėliau nei po penkiolikos dienų (plg. KTK, kan. 55 – 56).

5.3 Dekrete turi būti nurodyta, kad prieš dekretą galima pateikti hierarchinį rekursą Prelatui pagal KTK, kan. 1732 – 1739. Skundas sustabdo dekreto vykdymą iki skundo išnagrinėjimo (KTK, kan. 1353).

3 PRIEDAS

KANONINIS ATSAKAS ĮRODYTO NEPILNAMEČIO SEKSUALINIO IŠNAUDOJIMO ATVEJU

1. Jeigu Prelatūros tikintysis prisipažįsta bent vieną kartą seksualiai išnaudojęs nepilnametį arba jo kaltė yra įrodoma kanoniniame teisminiame procese arba neteisminėje procedūroje, atliktoje pagal teisės normas, vikaras priims sprendimą, ar kaltininkas gali toliau likti Prelatūros tikinčiuoju.

2. Nepriklausomai nuo ankstesniame punkte aptarto sprendimo, kiekvienas, kuris pripažįstamas kaltu dėl nepilnamečio arba pažeidžiamo asmens išnaudojimo, bus nušalintas nuo eitų sielovadinių arba apaštalinių pareigų arba pavedimų. Bet kuriuo atveju, šiam asmeniui bus pasiūlyta pagalba atsistatyti psichologiškai, dvasiškai bei reintegruotis į visuomenę.

3. Vadovaudamasis atitinkamomis Prelatūros Statutų nuostatomis (28-35 p.), vikaras gali pasiūlyti dėl seksualinio išnaudojimo kaltu pripažintam asmeniui pateikti prelatui prašymą dispensuoti nuo inkorporacijos Prelatūroje (ten pat, 31 p.), arba teikti pasiūlymą prelatui pašalinti kaltininką iš Prelatūros. Visais atvejais bus užtikrintos teisės, kurios kaltininkui yra pripažįstamos Opus Dei statutais ir kanonų teisės nuostatomis.

4. Kiek tai yra susiję su kanoninėmis bausmėmis, kurios taikytinos dėl aptariamo pobūdžio nusikaltimų kaltais pripažintiems kunigams ar diakonams, bus vadovaujamasi *SST* 6 str., § 2; 21 str. § 2 (plg. Tikėjimo mokymo kongregacijos 2011 m. gegužės 3 d. aplinkraštis, II).

4.1 Kunigas ar diakonas, kaltas dėl nepilnamečio seksualinio išnaudojimo, bet kuriuo momentu turi teisę pateikti prašymą atleisti nuo dvasininko pareigų.

4.2 Pačių sunkiausių nusikaltimų atvejais Opus Dei prelatas, per Tikėjimo mokymo kongregaciją, gali tiesiogiai popiežiaus sprendimui patikėti paties kaltininko prašymą pašalinti iš dvasininkų luomo arba pašalinti iš dvasininkų luomo dispensuojant nuo celibato pareigos, prieš tai visada įrodžius nusikaltimo padarymą ir garantavus galimybę gintis (plg. SST, 21 str., § 2, n. 2).

5. Apie byloje priimtus sprendimus bus pranešta vyskupui vyskupijos, kurioje buvo padarytas seksualinio išnaudojimo nusikaltimas.

6. Jeigu vieša kaltu pripažinto dvasininko tarnystė galėtų kelti pavojų nepilnamečiams arba sukelti papiktinimą bendruomenėje, dvasininkui privalo būti uždrausta viešai atlikti savo tarnystę (plg. Tikėjimo mokymo kongregacijos 2011 m. gegužės 3 d. aplinkraštis, III, i).

7. Nepilnamečio seksualinio išnaudojimo nusikaltimą įvykdžiusiam Prelatūros kunigui ar diakonui niekada negali būti patikėta kunigiškoji ar diakoniškoji tarnystė kitame bažnytiniame padalinyje ir jis negali būti perkeltas į kitą bažnytinę teritoriją kokiai nors tarnystei, nebent vikaras iš anksto detaliai praneštų tos bažnytinės teritorijos ordinarui apie padarytą seksualinio išnaudojimo nusikaltimą ir perduotų visas turimas žinias apie galimą kunigo ar diakono keliamą pavojų vaikams ar jaunuoliams.

4 PRIEDAS

Pranešimas dėl Opus Dei prelatūros tikinčiojo galimai įvykdyto seksualinio išnaudojimo Lietuvoje

(Nėra būtina turėti visą šioje formoje prašomą informaciją)

1) Šį pareiškimą pateikė:

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

2) Galimas kaltininkas:

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

Amžius _____ Lytis: Vyras __ Moteris __

3) Nukentėjusysis:

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

Amžius _____ Lytis: Vyras __ Moteris __ Amžius, kai buvo patirtas seksualinis išnaudojimas ____

4) Tėvų ar atstovų telefono numeris (jeigu nukentėjusysis yra nepilnametis):

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

5) Seksualinio išnaudojimo tiesioginių liudininkų vardai, pavardės, adresas ir telefonas (jeigu būtina, naudoti kitą popieriaus lapą):

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

6) Vardas ir telefonas asmenų, kuriems yra kas nors žinoma apie galimą seksualinį išnaudojimą (kitame lape, jeigu tai reikalinga):

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

Vardas ir pavardė: _____

Adresas. Gatvė _____ Miestas _____

Rajonas_____ Pašto kodas _____

Telefonas _____ El. pašto adresas _____

7) Atskirame lape aprašykite (laisva forma ir, jeigu įmanoma, kompiuteriu), galimo nusikaltimo aprašymą, aptardami toliau nurodytus klausimus:

- Veiksmo ar veiksmų, apie kuriuos pranešama, pobūdis (nuodėmės prieš Šeštąjį įsakymą pobūdis);
- Veiksmų, apie kuriuos pranešama, metai, diena ir valanda;
- Vieta/adresas, kurioje įvyko įvykiai, apie kuriuos pranešama;

- Visa kita informacija, kuri galėtų turėti reikšmę tyrimui (pvz., ar buvo naudojama prievarta, grasinimai, teikiamos dovanos, ar apie galimą nusikaltimą sužinojo tretieji asmenys, piktnaudžiavimas padėtimi ir kt.).

Pareiškimą pateikusio asmens parašas: _____

Data _____

Taip pat prašome pasirašyti ant lapo, kuriame pateiktas galimo nusikaltimo aprašymas, ir prisekite minėtą popieriaus lapą prie šios formos.